

Преузето са православног сајта: www.lazarica.org.yu

Протојереј Александар Шмеман
ЕВХАРИСТИЈА

1.

Овај свет је одбацио Христа. А он је био савршен израз живота, онако као што га је Бог хтео. Раздробљени живот света био је сакупљен у Његовом животу. Он је био жила куцавица света, а свет Гаје убио. Али, у том убиству умро је и свет. Он је изгубио последњу шансу да постане рај, оно за шта га је Бог створио. Ми можемо развијати нову и бољу материјалну културу. Можемо изграђивати хуманије друштво, које нас чак може очувати да не уништимо једни друге. Али када је Христос, истинити живот света, био одбачен, то је био почетак краја. То је одбијање имало и своје финале: за учињено добро Он је био разапет. Паскал је рекао: "Христос је у агонији до свршетка света".

Међутим, има се утисак да хришћанство често проповеда како патња и страдање могу на неки начин да буду отклоњени ако људи чврсто реше да покушају да живе хришћанским животом. То се дешава стога, што хришћанство кад тако мисли, заборавља само себе, заборавља да оно мора пре свега да стоји на крсту. Не ради се о томе да овај свет не може да буде бољи: сигурно да је један од наших циљева да радимо на миру, правди и слободи. Но, ако свет може да буде бољи, он не може никад да задобије оно место које му је одредио Бог. Хришћанство не презире свет. Свет је сам себе презрео када је на Голготи презрео Онога који је био његова права суштина. "На свету бејаше и свет кроза њ поста и свет Га не позна" (Јн, 1:10). Ако озбиљно размислимо о стварном значењу, стварном смислу ових ^ речи, ми знамо да смо као хришћани, пре свега, сведоци тога краја: краја све природне радости; краја сваког задовољства човека са светом и са самим собом; краја, најзад, самог живота као разумног и разумно организованог "тржења среће". Хришћани не морају да чекају на модерне предлагаче егзистенцијалистичког немира, разочараности и апсурдности да би били свесни свега овога. Иако су у току своје дуге историје хришћани веома често заборављали значење и смисао крста и уживали у животу као да се "ништа није догодило", а и сваки од нас је веома често узимао "предах" ми знамо да је у свету у коме је Христос умро, "природни живот" доведен до свог краја.

2.

Па ипак, од самог свог почетка хришћанство је било проглас радости, једине могуће радости на земљи. Оно објављује као немогућу сваку радост, коју смо раније сматрали као могућу. Али, у овој немогућности, на самом дну ове таме, оно објављује и буди мисао о новој, свеобухватној радости, и са овом радошћу оно преобраћа Крај у Почетак. Без проглашења ове радости хришћанство је непојмљиво. Само преко радости Црква је била победница у свету, а хришћанство је изгубило свет када је изгубило радост и престало да буде веродостојан сведок

радости. Од свих оптужби против хришћана најстрашнију је изрекао Ниче, кад је рекао да у хришћанству нема радости.

Стога за часак заборавимо дискусију о Цркви, њеној мисији, њеним методама, не зато што је ова дискусија погрешна или непотребна, него зато што све то може бити корисно и имати значења само у фундаменталном контексту, а тај контекст је "в е л и к а

р а д о с т" из које се у хришћанству све друго развило и добило свој смисао. "Не бојте се, јер где, јављам вам велику радост" тако почиње Еванђеље, а завршава се: "Н они му се поклоните и вратите се у Јерусалим, с великом радошћу" (Лк, 2:10; 24:52). И ми морамо поново да проникнемо у значење велике радости. Ми треба, ако је то могуће, да учествујемо у њој пре него што отпочнемо дискусију о било чему другом програмима и мисијама, пројектима и техничким питањима.

Ипак, радост није нешто што се може дефинисати или анализирати. Човек просто улази у радост. "Уђи у радост господара свога" (Мт, 25:21). И ми немамо никакав други начин да уђемо у радост, нити да је разумемо, осим кроз једну једину делатност, која је од почетка била за Цркву и извор и испуњење радости: кроз свету тајну радости еухаристију.

Еухаристија је литургија. Но онај ко данас употреби израз литургија, веома брзо ће бити увучен у полемику. Јер за неке "литургички настројене" литургија је најважнија, ако не, и једина од свих активности Цркве. За друге опет она је естетско и спиритуално одступање од стварног задатка Цркве.

Данас постоје тзв. "литургичке" и "нелитургичке" цркве и хришћани. Међутим, сва ова препирка је непотребна, јер има своје корене у погрешном схватању, "литургичком" разумевању литургије. Иза таквог схватања се крије свођење литургије на категорију "култа"; њено дефинисање као "сакралног" акта богослужења, који се као такав разликује не само од "профана" области живота, него чак и од свих других активности саме Цркве. Но то није право значење грчке речи литургија. Израз је означавао првобитно неку радњу кроз коју група људи постаје у заједници нешто више од простог скупа индивидуа, нешто више него збор њених делова. Он је такође значио функцију или "службу" човека или групе у корист или за рачун целе заједнице. Тако је литургија старог Израиља била скупни, заједнички рад изабране мањине да би припремила свет за долазак Месије. И у том самом акту припреме изабрани су постали оно што су им говорили да јесу: Израиљ Божији изабрано оруђе Божијег плана.

Отуда сама Црква је литургија, служење, позив на делатност у овоме свету, по узору на Христа; она је сведочење Христа и Његовог царства. Стога еухаристичкој литургији не треба да се приступи, нити да се она схвата само у "литургичким" или "култним" терминима. Баш као што хришћанство може и мора да се сматра као крај религије, исто тако и хришћанска литургија, а нарочито еухаристија, представљају у ствари крај култа, крај "светих" религијских радњи изолованих и стављених насупротив "профаном" животу заједнице. Дакле, први услов за правилно разумевање литургије је у томе да се заборави специфична "литургичка побожност".

Евхаристија је света тајна. Међутим, онај ко каже "света тајна", пада у противуречност. Ако говоримо о светој тајни, где је онда Логос, Реч? Зар сами себе не доводимо у опасност "сакраментализма" и "магије", у издају духовног карактера хришћанства? У овом тренутку на ова питања не може да се да одговор. Јер прави циљ овог размишљања управо је томе да се покаже да контекст у коме се постављају сва ова питања није и једини могући контекст. За сада је довољно да кажемо само ово: Евхаристија је улазак Цркве у радост свога Господа. А ући у ту радост, као и бити њен сведок у свету основни је позив Цркве, њена права литургија, света тајна, којом она "постаје оно што јесте".

У кратком опису Евхаристије који следи, дотаћи ћемо се првенствено православне евхаристичке литургије и то из два разлога: прво, у области литургије може се говорити са увереношћу само онда ако је човек доживео то о чему говори, а мој доживљај има корен у православном предању. И друго, једнодушно мишљење "литурголога" јесте да је православна литургија најбоље очувала оне елементе који чине тему ове књиге.

3.

Служење, вршење евхаристије може најпре да се схвати као путовање или процесија. То је путовање Цркве у димензију Царства Божијег. Употребљавамо ову реч "димензија" јер изгледа да она најбоље одражава начин нашег тајновитог уласка у васкрсли живот Христа. Слика је "оживљена" ако се посматра у три уместо у две димензије. Присутност треће димензије дозвољава нам да много боље видимо стварну слику онога што је било снимљено на фотографији. Скоро на исти начин, мада је наравно, свака аналогија осуђена на неуспех, наш улазак у присутност Христа, улазак је у четврту димензију, која нам дозвољава да видимо крајњу реалност Живота. То није бежање из света. Пре се може рећи да је то долазак на раскршће са којег се реалност света може видети много потпуније.

Путовање почиње онда када хришћани оставе своје домове и постеље. Они стварно остављају свој живот у овоме садашњем и конкретном свету, и без обзира да ли треба да путују петнаест миља или да пређу само неколико улица, светотајински акт се већ дешава, акт који је услов свега осталог што треба да се деси. Јер они су сада на путу да образују цркву, или да будем прецизнији, да буду преобразени у Цркву Божију. Они су били до тог момента појединци, неки бели, неки црни, неки сиромашни, неки богати, били су "природни" свет и природна заједница. Сада су они позвани да се "саберу наједно место", да понесу са собом своје животе, свој "свет" и да буду нешто више него што су били: нова заједница са новим животом. Ми смо ту већ превазишли категорије заједничког богослужења и молитве. Сврха овог "сабирања заједно" није у томе да се природној заједници просто дода религијска димензија, да се она "побољша" учини "одговорнијом", више хришћанском. Циљ је да се оствари пуноћа Цркве, а то значи да буде присутан Онај у коме све добија свој крај и има свој почетак.

Значи, литургија почиње као стварно одвајање од света. У нашем покушају да хришћанство учинимо примамљивим за човека са улице, ми смо често умањили,

или чак и сасвим заборавили, ово неопходно одвајање. Ми се упорно трудимо и желимо да хришћанство учинимо "разумљивим" и "прихватљивим" за овог митског "модерног" човека са улице. А заборављамо да Христос, о коме говоримо, "није од овог света", и да Га после Његовог васкрсења нису препознали чак ни Његови ученици. Марија Магдалина је помислила да је вртар. Када су Његова два ученика ишли у Емаус "Исус им се приближи и иђаше са њима, а они Га нису препознали све док није "узео хлеб и благосиљао га и преломивши даваше им" (Лк, 25:1516,30). Он се јавио дванаесторици "кроз затворена врата". Очигледно је да више није било довољно да се једноставно зна даје Он син Маријин. Није постојала никаква физичка нужност по којој би се Он препознао. Другим речима, Он више није био "део" овога света, ове реалности. Препознати Га, ући у радост Његове присутности, бити с Њим, значило је преобратити се у другу реалност. Христова прослављеност нема у себи принудни, објективни доказ Његовог унижења и крста. Његова прослављеност је позната само преко тајанствене смрти у крстионици, преко помазања Духом Светим. Позната је она само у пуноћи Цркве, када се она спрема да дочека Господа и да учествује у Његовом васкрслем животу.

Рани хришћани су били свесни да морају да се вазнесу на небо, где се и Христос вазнео, да би постали Храм Духа Светога.

Они су такође били свесни да је ово вазнесење основни услов њиховог постојања у свету, њиховог служења свету. Јер тамо на небу они су били загнуруени у нови живот Царства небеског, а када су се после овог "литургијског вазнесења" враћали у свет, њихова лица су зрачила светлошћу, "радошћу и миром" тога Царства. Они су, заиста, били Његови сведоци. Они нису доносили никакве програме нити теорије; али ма где да су долазили, клијало је семе Царства небеског, вера је била огњена, живот је бивао преображен, немогуће је постојало могућим. Они су били сведоци, а кад су их питали "откуда сија та светлост, где је извор њене снаге", они су знали шта да одговоре и знали су куда да поведу људе. А данас? У Цркви данас ми тако често сусрећемо исти онај стари свет, а не Христа и Његово Царство. Ми не схватамо да данас нигде не стижемо, јер иза себе ништа не остављамо никакво место.

4.

Православна литургија почиње свечаним славословљем: "Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа сада и увек и у све векове". Од самог почетка најављен је циљ: путовање у Царство небеско. Ми тамо идемо и то не симболично него реално. На језику Библије, а то је и језик Цркве, благословити Царство не значи просто клицати му. То значи изјавити да је оно наш циљ, крај свих наших жеља и интереса, нашег целог живота, највећа и последња вредност целокупног нашег постојања. Благословити то значи прихватити у љубави; значи и кретање у правцу онога што се љуби и прихвата. Црква постаје тако скуп, сабор оних којима је откривен крајњи циљ целокупног живота и свих оних који су га прихватили. Ово прихватање изражено је у свечаном одговору на словословље: Амин. То је заиста једна од најважнијих речи у свету, јер изражава сагласност Цркве да следи Христа

у Његовом вазнесењу ка Оцу да би учинио да ово вазнесење буде судбина човекова. То је Христов дар нама, јер једино у Њему ми можемо Богу казати Амин, или боље речено, сам Христос је наш Амин Богу, а Црква је Амин Христу. Према овом Амину одлучена је судбина људског рода. Он открива даје покрет у правцу Бога отпочео. Међутим, још смо на самом почетку. Ми смо напустили "овај свет". Сабрали смо се. Чули смо благу вест о нашем крајњем циљу. Рекли смо Амин овој благовести. Ми смо еклисија (), одзив на овај позив и заповест. И ми почињемо са "заједничким молитвама и прозбама", заједничким и радосним чином хвале. Још једном мора бити наглашен радосни карактер евхаристијског скупа. Јер средњовековно истицање крста, мада није било погрешно, било је једнострано. Литургија је, пре свега другог, радосни сабор оних који ће се сусрести са васкрслим Господом и ући са Њим у "брачне одаје". И баш та радост ишчекивања и то очекивање радости изражени су у пјенију, у обреду, у одежама и кађењу, у тој целокупној "лепоти" литургије, која је тако често била проглашавана за непотребну па чак и грешну.

Заиста она није нужна јер смо ми превазишли категорију нужног. Лепота није никад "неопходна", "функционална" или "корисна". И када у очекивању некога кога волимо, ставимо диван столњак на сто, а сто украсимо свећама и цвећем, чинимо све ово не због неопходности, већ из љубави. А Црква је љубав, очекивање и радост. Она је према нашој, православној традицији: небо на земљи, радост повраћеног детињства, оне слободне радости, безусловне и без интереса, која је једина у стању да преобрази свет. У нашој одраслој "озбиљној" побожности, ми тражимо дефиниције и оправдања, а оне имају свој корен у страху - страху од изопачености, скретања, "паганских утицаја" и чега само не. Међутим, "онај који је у страху није савршен у љубави" (1 Јн, 4:18). Догод хришћани буду волели Царство Божије, а не само дискутовали о њему, они ће га "представљати" и изображавати га уметношћу и лепотом. И онај који обавља тајну радости, појављиваће се у предивном стихару, јер је одевен у славу Царства небеског, јер се Бог појавио у слави, чак у облику човека. У евхаристији ми стојимо у присуству Христа, и као Мојсије пред Богом, ми треба да будемо покривени Његовом славом. Сам Христос је носио нешивен хитон, који ни војници под крстом нису хтели да деле, односно цепају; он није био купљен на тржници већ, по свој вероватноћи изаткан руком некога ко је имао много љубави. Да, лепота наших припрема за евхаристију нема практичну корист. Романо Гвардиније паметно говорио о овој "бескорисној" лепоти. О литургији он каже:

"Човеку је уз помоћ благодати дата могућност да прилагоди своје биће да постане оно што по Божанском опредељењу треба да буде и жуди да буде дете Божије. У литургији он треба да иде Богу који даје радост његовој младости"... Зато што је живот литургије већи од онога у коме јој обична реалност даје или могућност или форму израза, она узима подесне форме и методе, из оне области у којој се оне могу једино пронаћи, тј. у уметности. Она говори одмерено и мелодично. Она примењује обликоване, ритмичке покрете; она је обучена у боје и одежде чудне за свакодневни живот. Она је у вишем смислу живот једног детета код кога је све у слици, мелодији и песми. Какав чудесни приказује литургија! Она уједињује чин, дејство и реалност у натприродно детињство пред Богом".

5.

Следећи чин литургије је вход (улазак): долазак свештеника у олтар. Овоме су давана сва могућа симболична објашњења, али вход није "символ". То је само кретање Цркве, пролаз из старог у ново, из "овога света" у "свет који долази"; као такав вход представља суштински покрет литургичког "пута". У "овом свету" олтар не постоји, а храм је разрушен. Јер једини олтар је сам Христос, Његова човечанска природа, коју је узео, обожио и учинио је храмом Божијим, олтаром Своје присутности. И Христос се узнео на небо. На тај начин олтар је знак да нам је у Христу дарован приступ у небо, да је Црква пролаз за небо, улазак у небеско светиште и да само "уласком", узношењем на небо, Црква испуњава сама себе, постаје оно што јесте. И тако вход у евхаристију ово приближавање свештеника олтару, а са њим и целе Цркве, није символ. То је крсни и одлучујући чин у коме је објављивање и установљавање праве димензије свете тајне.

Не ради се о "благодати" која силази, ради се о Цркви која улази у "благодат", а благодат значи нову твар, Царство Божије, Свет који долази. И пошто свештеник приступи олтару, Црква поје химну, коју анђели вечито певају код престола Божијег "Свети Боже, свети Силни, свети Бесмртни" а свештеник говори: "Боже свети коме певају серафими трисветим гласом, кога херувими славослове, и коме се клањају све небеске силе..."

Нису овде анђели ради украса и инспирације. Они овде стоје управо ради неба, славног и непојмљивог, о коме знамо само једну ствар: да од вечности одзвања хвалоспевом Божанске славе и светости. "Свети" то је право име Божије и то Бога "не научника и философа" већ живог Бога вере. Знање о Богу засновано је на дефиницијама и дистинкцијама: познавање Бога води оној једној, непојмљивој и, очигледно, неизбежној речи: свети. У овој речи ми изражавамо и то да је Бог Апсолутно Други и Један о коме ми не знамо ништа, и даје Он крај све наше глади, свих наших жеља, неприступни који покреће сву нашу вољу, тајанствено благо које нас привлачи и стварно ништа друго и не треба знати осим Њега. "Свети" то је реч, песма, "реакција" Цркве када улази у небо, када стоји пред небеском славом Божијом.

6.

Сада по први пут од када је почело евхаристијско путовање, свештеник се окреће према народу. До овог момента он је био онај који води Цркву у њеном успону. Али сада покрет је достигао свој циљ. И свештеник, чије је литургисање јединствена функција и послушање у Цркви да изобрази, да учини присутном свештеничку службу самог Христа говори народу: "Мир свима". У Христу човек се враћа Богу и у Христу Бог постаје човек. Као нови Адам, као савршени човек, Он нас води Богу. Као оваплоћени Бог, Он нам открива Оца и мири нас са Богом. Он је наш мир измирено са Богом, божански опроштај, заједништво. И мир, који свештеник објављује и призива на нас, мир је Христов, установљен између Бога и Његовог света, у који смо ми као Црква ушли. У овом миру "који превазилази сваки разум" сада почиње литургија речи.

Западни хришћани нису навикли да разликују реч од свете тајне, тако да је њима, можда, тешко да разумеју, даје по православном схватању литургија речи исто толико светотајинска, колико је и света тајна "еванђелска". Света тајна је пројава речи. И све док не буде превазиђено лажно двојство између речи и свете тајне, а нарочито док се не постигне истинито значење хришћанског "сакраментализма" (светотајства) у свој његовој чудесности, немогуће је схватити значење ни речи ни тајне. Објава речи је пар екселанс на светотајински чин, јер то је чин који преображава. Он мења људске речи Еванђеља у Реч Божију и у пројаву Царства Божијег. Он мења и човека који слуша Реч у примаоца Речи и у Храм Духа Светога... Сваке суботе увече, на свечаном васкрсном бденију на свечаном входу се износи Еванђеље усред храма, међу вернике. Са овим чином се манифестује и објављује дан Господњи. Јер Еванђеље није само сведочанство о Христовом васкрсењу: Реч Божија то је вечити долазак к нама васцелог Господа, то је сама сила и радост васкрсења.

На литургији читању Еванђеља претходи "алилуја" певање тајанствене "Тхеофорус" (Богоносне) речи, која означава радосни поздрав оних који гледају долазак Господа, који знају да је он присутан и који изражавају своју радост због ове славне "Парусије". Ево га! могао би да буде скоро адекватан превод ове непреводиве речи.

Управо стога читање и проповедање Еванђеља је у Православној цркви литургијски чин, нераздвојни и битни део свете тајне. Оно се слуша као Реч Божија а прима се у Духу Светоме, тј. у Цркви која је живот Речи и њен "раст" у свету.

7.

Хлеб и вино: да бисмо разумели њихово основно и вечито значење у евхаристији, морамо за моменат заборавити бескрајне препирке, које су их мало по мало промениле у "елементе", заборавити скоро апстрактне теолошке спекулације. Заиста то је један од главних дефеката теологије о св. тајнама: теолози примењују на евхаристију читав низ апстрактних питања да би је сабили у властити интелектуални оквир мишљења, уместо да следе поредак евхаристијског тока и хода са прогресивним откривањем његовог значења. При оваквом приступу, оно што се, у ствари, изгубило из сфере теолошког интересовања и истраживања, била је управо сама литургија. Од свега су остали само изоловани "моменти", "формуле" и "услови ваљаности". Оно што је ишчезло била је евхаристија, као органски свеобухватни, свепреображајни акт целе Цркве; остали су "битни" и "небитни" делови, "елементи" "посвећења" итд. Тако, на пример, да би објаснили и дефинисали значење евхаристије, неки теолози иду тако далеко, да говоре да је реч "евхаристија" непотребна; она постаје ирелевантна. А за ране свете Оце Цркве евхаристија је била кључна реч, која је давала јединство, значење и смисао свим "елементима" литургије. Оци Цркве називали су евхаристијом жртвени хлеб и вино, њихово приношење и освећење и најзад причешће. Све ово била је Евхаристија и све ово могло се разумети само у вези са евхаристијом.

Како се даље одвија евхаристијска литургија, долази време да Богу принесемо целокупност свих наших живота, да Му принесемо себе саме, целокупност света у коме живимо. Ово је прво значење нашег приношења на олтар елемената наше хране. Јер ми већ знамо да је храна живот, да је она сам принцип живота и да је цео свет створен да би био храна за човека. Ми такође знамо да приношење Богу ове хране, овог света, овог живота представља почетну "евхаристијску" функцију човека, само његово осмишљење као човека. Знамо да смо створени као вршиоци свете тајне живота, њене трансформације у живот у Богу, заједничарства са Богом. Знамо да је прави живот "евхаристичан" покрет љубави и слављења, покрет у правцу Бога, покрет у коме једино може да буде откривен смисао и вредност свега што постоји. Ми знамо да смо овај евхаристијски живот изгубили и најзад да је у Христу и новом Адаму, савршеном човеку овај евхаристијски живот за човека био поново васпостављен. Јер, Он Сам био је савршена евхаристија. Христос у потпуној послушности, љубави и захвалности принео је Себе Богу.

Бог је био његов живот, а Христос је овај евхаристијски, савршени живот дао нама. У њему Бог је постао нашим животом.

И тако, ово приношење Богу хлеба и вина, тј. хране коју морамо да једемо да бисмо живели, представља приношење Богу нас самих, наших живота и целог света. "Узимамо у своје руке цео свет, као да је јабука!" каже један руски песник. То је наша евхаристија. То је радња коју Адам није успео да изврши, а у Христу је постала суштина самог човековог живота: радња слављења и благодарности у којој се свака радост и страдање, свака лепота, а и сваки промашај, свака глад и задовољство, стављају у однос са својим последњим Крајем и добијају свој коначни, потпуни смисао. Да. Заиста, то је жртва: али жртва је најприроднији акт човеков, сама суштина његовог живота. Човек је жртвено биће јер се његов живот осмишљава кроз љубав, а љубав је жртвена, она даје вредност, даје смисао самом животу, преноси живот другима и даје га другима; у овом давању, у овој жртви, љубав проналази смисао радости живота.

Богу приносимо и свет и себе, али то чинимо у Христу и у сећању на Њега. Чинимо то у Христу, зато што је Он већ принео Богу све што је требало да принесе. Он је извршио ову евхаристију једанпут и за све, и није ништа остало што није било принето. У Њему је био Живот, а овај живот, који је Он предао Богу је живот свих нас. Црква припада свима онима који су били примљени у евхаристијски живот Христов. И ми то чинимо у сећању на Њега, јер приносећи непрестано наш живот и наш свет Богу, ми сваки пут откривамо да нема ничег другог, што би могло да се понуди и принесе, осим самог Христа који је Живот Света, пуноћа свега што постоји. То је Његова евхаристија и Он је Онај који евхаристију приноси. Као што каже молитва приношења: "Ти си Онај који приноси и Који се приноси". Литургија нас је увела у свеобухватну евхаристију Христову, и открила нам да је Христос једина евхаристија, и једино приношење света. Ми се непрестано враћамо да понудимо наше животе, ми приносимо и "жртвујемо", тј. дајемо Богу оно што је Он нама даровао; сваки пут ми долазимо до краја свих Жртава, свих приноса, сваке евхаристије, јер нам се сваки пут открива да је Христос принео све што постоји и

да је и Он и све што постоји било принето у Његовом приношењу Себе Самога. Ми смо укључени у Христову евхаристију и Христос је наша Евхаристија. Како се поворка даље креће, она носи хлеб и вино према часној трпези и ми знамо да је то Сам Христос, који у свом евхаристијском узношењу води Богу све нас и целокупност нашег живота. То је разлог што баш у овом моменту литургије ми спомињемо или се сећамо: "Да се сети Господ Бог у царству своме..." Сећање је акт љубави. Бог се нас сећа и Његово сећање, Његова љубав су темељи света. У Христу ми се сећамо. Ми поново постајемо бића пријемчива за љубав и ми се сећамо. Црква у својој одвојености од овога света, на свом путу према небу, сећа се света, сећа се свих људи, сећа се свега створеног, води све у љубави према Богу. Евхаристија је света тајна космичког сећања: то је заиста васпостављање љубави, која је живот света.

8.

Сада су хлеб и вино на часној трпези покривени, сакривени, као што је и наш "живот сакривен са Христом у Богу" (Кол, 3:3). Ту лежи цео живот сакривен у Богу, који је Христос поново вратио Богу. А свештеник каже: "Волимо један другог да бисмо једнодушно исповедали..." И следи пољубац мира, једна од основних радњи хришћанске литургије. Црква, ако хоће да буде Црква, мора да буде открочењем те Божанске љубави, коју је Бог "излио у срца наша". Ништа није у Цркви "ваљано" без ове љубави, јер без ње ништа није ни могуће. Садржина Христове евхаристије је љубав и у њу ми можемо ући и бити њени судеоници, само кроз љубав. Ми сами нисмо способни за овакву љубав. Ту љубав смо ми изгубили. Њу нам је Христос даровао, а тај дар је Црква. Црква је установљена кроз љубав и на љубави и у овоме свету она постоји да "посведочи" љубав, да је репрезентује и да учини да љубав увек буде присутна. Само љубав ствара и преображава: она је, према томе, основни "принцип" свете тајне.

9.

"Уздигнимо наша срца", каже свештенослужитељ», а народ одговара: "Уздигли смо их ка Господу". Евхаристија је "анафора", уздизање наших приноса и нас самих. То је узношење Цркве у небо. "Али што да бринем о небу", каже свети Јован Златоусти, "када сам ја сам постао небо"? Често је евхаристија тумачена само у вези са светим даровима: шта се "дешава" са хлебом и вином, зашто, и када се то дешава? Али ми морамо да схватимо да оно што се "дешава" са хлебом и вином, дешава се зато што се пре свега десило са нама, са Црквом. Десило се зато што смо ми "обрадовали" Цркву, а то значи да смо следили Христа у Његовом вазнесењу. Он нас је примио за своју трпезу у Царству Своме; речено терминима теологије, ми смо ушли у есхатон и сада стојимо иза времена и простора; "зато што се све то најпре десило нама, нешто ће се десити хлебу и вину. "Уздигнимо срца", каже свештенослужитељ. "Уздигли смо их ка Господу", одговарају верни. "Заблагодаримо Господу" (евхаристисомен), каже свештенослужитељ.

Кад човек стоји пред престолом Божијим, када је испунио све што му је Бог дао да испуни, кад су сви греси опроштени, радост повраћена, тада за њега не постоји ништа друго, него да узноси хвалу Богу. Евхаристија (захваљивање) је стање савршеног човека. Евхаристија је рајски живот. Евхаристија је једини, прави и потпуни одговор човека на Божије стварање, искупљење и дар небески. Али овај савршени човек који стоји пред Богом је Христос. Само у Њему било је испуњено и враћено небу све што је Бог дао човеку. Он је једини савршено евхаристијско биће. Он је евхаристија света. У Његовој евхаристији и кроз њу сва твар постаје оно што је увек требало да буде, а није успела да буде.

"Достојно је и праведно хвалити Те"... одговара народ, изражавајући у овим речима ону безусловну потчињеност са којом права "религија" и почиње. Јер, вера није плод интелектуалног истраживања или Паскаловог "паушалног тврђења". Она није некакво разумско решење бесмислености и страха пред животом. Она не настаје из "недостатка нечега", већ у крајњој линији долази из пуноће, љубави и радости. "Достојно је и праведно" изражава све ово. То је једини могући одговор на божански позив: да живимо и да примимо изобиље живота.

Тиме свештеник почиње Велику молитву Евхаристије:

"Достојно је и праведно певати Теби, Тебе благосиљати, Тебе хвалити, Теби благодарити, Теби се клањати на сваком месту Твога владичества Јер Ти си Бог неисказани, несхватљиви, невидљиви, недостижни; увек си Онај који јеси и непроменљив... Нас си позвао из небића у биће и кад смо отпали од Тебе, ти си нас поново подигао и ниси престао да твориш све све чиниш, све док нас ниси на небо уздигао и даровао нам Твоје будуће царство... Благодаримо за све ово Теби и Твом јединородном Сину и Духу Твоме Светоме, за све што знамо и што не знамо, за сва добротинства јавна или тајна, учињена на нама..."

Почетак евхаристијске молитве је обично означен као "увод". И мада овај увод постоји у свим познатим евхаристијским чиновима, није му посвећена одговарајућа пажња у развоју евхаристијске теологије. "Увод" је нешто што не припада целини књиге. Теолози су га зато занемарили у жељи да дођу до стварних "проблема" као што су: освећење, претварање дарова, жртва и друго. У овоме се и налази главни "дефект" школске теологије. Теологија евхаристије је престала да буде евхаристијска и тако је нестао евхаристијски дух из целог разумевања свете тајне, из самог живота Цркве. Дуге контроверзе о речима установљења и призиву Духа Светог (епиклеза), које су вековима трајале између Истока и Запада, добар су пример овога "неевхаристијског" стања у историји теологије о светој тајни.

Међутим, морамо бити свесни даје баш овај увод, овај акт, ове речи, "овај чин хвале" оно што стварно "чини могућим" све оно што потом следи. Евхаристија Христа и Христос као Евхаристија "пролаз" је којим се стиже до трпезе у Царству Божијем; то је оно што нас уздиже у небо, чини нас учесницима Божанског обеда.

Јер евхаристија захвалност и слављење основни је облик и садржина новог живота који нам је Бог даровао, када нас је у Христу са собом помирио. Помирење, опроштај, сила живота све ово има своју сврху и пуноћу у новом стању бића, а овај нови стил живота који је евхаристија једини је прави живот створења са Богом и у Богу, једина права веза између Бога и срета. То је, заиста, "увод" у свет који треба да дође, то су врата која воде у Царство Божије; ми то исповедамо и проповедамо када, говорећи о Царству које треба да буде, тврдимо да нас је Бог већ тим обдарио. Ова будућност нам је дата у прошлости, да би могла постати и сама садашњост сами живот Цркве, н»ено сада.

11.

И тако "увод" достиже своју пуноћу у "Свјат, свјат" вечите доксологије, славославља, које је тајна суштина свега што постоји: "Небо и земља су пуни славе Твоје". Ми треба да се узнесемо на небо у Христу, да бисмо видели и разумели створени свет у његовој суштини као прослављање Бога, као одговор на Божанску љубав, кроз коју творевина постаје оно што је хтео Бог да она буде: захвалност, евхаристија, обожавање. Овде, у небеској димензији Цркве са "хиљадама архангела и миријадама анђела, са херувимима и серафимима... који лебде у висини ношени својим крилима", можемо се најзад "изразити", а наш израз је:

"Свети, свети, светије Господ Саваот;

Небо и земља су пуни славе Твоје,

Осана на висини,

Благословен који иде у име Господње".

Ово је крајњи циљ свега што постоји, крај, сврха и испуњење, јер је ово почетак, принцип Стварања.

12.

Док стојимо тако пред Богом, сећајући се свега што је за нас учинио, и док Му нудимо своју захвалност за сва Његова добра, неизбежно откривамо да је Христос садржина свих захваљивања и сећања. Сво сећање је на крају крајева сећање на Христа, сво захваљивање је најзад захваљивање за Христа. "У Њему бејаше живот, а тај живот бејаше светлост људима". А у светлу евхаристије видимо да је Христос заиста живот и светлост свега што постоји и слава, која испуњава небо и земљу. И нема ничег другог чега би се сећали, ничег зашта би захваљивали, јер у Њему све налази своје биће, свој живот, свој крај. И стога нас "Свјат" води на тако једноставан, прост, тако логичан начин овом једном Човеку, овој једној ноћи, једином овом догађају у коме је овај свет једном за свагда сазнао потпуни свој суд и своје спасење. Али не значи да, пошто смо отпевали Свјат и исповедили Божанску величину и славу, то треба оставити, да бисмо продужили следећи део молитве сећање на Тајну вечеру. Не, и то са разлога што је сећање пуноћа наше доксологије. Опет је то евхаристија која нас "природно" води у саму срж и садржину сваког сећања и свега захваљивања.

"Свети си и пресвет и величанствена је слава Твоја!
Ти си тако заволео Твој свет да си и Сина Свога Јединороднога дао,
да сваки који верује у Њега не погине него да има
живот вечни.
Који, када је дошао,
и ради нас испунио сав домострој спасења
у ноћи у којој је био предан,
или боље, у којој Сам Себе предаде за живот света,
узе хлеб у своје свете, пречисте и непорочне руке
и пошто је заблагодарио и благословио га и осветио,
преломивши даде га својим светим ученицима и апостолима говорећи:
"Узмите једите ово је тело моје које се ломи за вас ради опроштења грехова".

На исти начин после вечере, Он узе чашу говорећи:
"Пијте из ње сви: Ово је крв моја Новог завета, која се пролива за вас и за многе
ради опроштења грехова".
И док стојимо пред Богом, нема ничег другог чега се можемо сећати, и што би
могли понети са собом и принети Богу, осим овог саможртвовања Христа, јер у
овоме су била испуњена сва захваљивања, сва сећања, сва приношења тј. цео
живот човека и света.
Сећајући се, дакле, ове спасоносне заповести и свега онога што се ради нас десило:
крста, гроба, васкрсења у трећи дан, вазнесења у небеса, седења с десне стране и
другог славног поновног доласка, Теби приносимо Твоје од Твојих ради свих и за
све.

13.

До овог тренутка евхаристија је била наше узношење у Христу, наш улазак кроз
Њега у "свет који ће доћи". А сада, у овом евхаристијском приносу у Христу свих
ствари Јединоме, коме оне припадају и у коме оне једино могу и да постоје, чин
узношења долази до свог краја. Ми смо за пасхалном трпезом Царства небеског.
Све што смо принели храну, наш живот, себе саме, и цео свет принели смо у
Христу и као Христос, који је сам примио у себе наш живот и постао је нашим
животом. Сада нам се све ово враћа као дар новог живота и стога обавезно као
храна. "Ово је моје тело, ово је моја крв. Узмите, једите, пијте..."
И поколења богослова постављају исто питање:
како је то могуће? Како се то дешава? И шта се стварно дешава у овом претварању?
Када се то тачно дешава? Шта је узрок? Изгледа да ни један одговор није
задовољавајући. Символ? Али шта је символ? Супстанца, случајност (акцидент)? И
човек одмах осећа да нешто недостаје у свим овим теоријама, у којима је света тајна
сведена на категорије времена, твари и узрочности, све на саме категорије "овога
света".

Нешто недостаје зато што теолози мисле о светој тајни, а заборављају литургију.
Као добар научник, теолог најпре изолује објекат који проучава, своди га на један
моменат, на један "феномен", и тада, прелазећи од општег на посебно, од познатог

на непознато, даје дефиницију из које, у ствари, произлази далеко више питања него што она да је одговора. Међутим, суштина нашег става је у схватању да је цела литургија светотајинска, то јест, да је она један преображавајући акт, један узлазни чин, а основни циљ овог чина уздизања јесте да нас изведе из "овог света" и да нас учини учесницима света који долази. У овоме свету, који је осудио Христа, а самим тим осудио и себе ни хлеб, ни вино, не могу постати тело и крв Христова. Ништа што је део овога света не може да буде "посвећено". Али, литургија Цркве је увек једна "анафора", уздизање, узношење. Црква добија своју пуноћу у небесима, у ономе новом еону, кога је Христос утемељио својом смрћу, васкрсењем и вазнесењем и који је на дан Педесетнице био дат Цркви као њен живот, као "циљ" према коме се она креће. У овоме свету Христос је распет, Његово тело је ломљено, Његова крв проливена. И ми морамо да изађемо из овог света, ми се морамо вазнети на небо у Христу, да бисмо постали учесници света који долази.

Али тај свет који "долази" није неки свет који је различит од света који је Бог створио и нама даровао. То је овај наш свет, усавршен у Христу, али још не и у нама. То је овај наш свет искупљен и васпостављен, у коме Христос испуњава све ствари самим собом.

А пошто је Бог створио свет да нам буде храна, и дао нам храну као средство општења са Њим, живљења у Њему, то је нова храна новог живота коју примамо од Бога у Царству небеском сам Христос. Он је наш хлеб. Јер од самог почетка, сва наша глад за Христом и сав наш хлеб био је символ Христа, символ који је морао да постане стварност. Христос је постао човек и живео је у овоме свету. Он је јео и пио, а то значи да је свет у коме је Он учествовао, да је сама храна нашег света постала Његово тело, Његов живот. Али Његов живот био је потпуно, апсолутно евхаристичан, сав преображен у заједничарство са Богом и сав вазнесен на небо. И сада Он дели свој прослављени живот са нама: "Узмите, једите..."

Предложили смо хлеб у знак сећања на Христа, јер знамо даје Христос живот, и стога, сва наша храна мора да води к Њему. Сада, када овај хлеб примамо из Његових руку, знамо даје Он преузео цео живот, испунио га Собом, учинио га оним што је он требало да буде: заједничарство са Богом, света тајна његове присутности и љубави. Само у Царству Божијем ми можемо исповедати, заједно са светим Василијем:

"Овај хлеб је заиста пречасно тело нашег Господа, ово вино пречасна крв Христова". Што је "натприродно" овде у овоме свету, тамо у ономе свету је откривено као "природно". Црква осмишљава саму себе кроз литургију, да би нас увек водила "тамо" и чинила да будемо оно што јесмо.

14.

Дух Свети чини хлеб телом и вино крвљу Христовом. Православна црква је увек инсистирала на томе да се претварање (метаволи) евхаристијских елемената врши епиклезом призивањем Духа Светога, а не речима установљења тајне. Ипак, ово су учење често погрешно разумевали сами православни. Његова суштина није у томе да се замени једна "узрочност" речи установљења другом, различитом "формулом";

овде се ради о откривању есхатолошког карактера свете тајне. Свети Дух долази у "последњи и велики дан" Педесетнице.

Он показује свет који долази. Он установљава Царство Божије. Он нас увек води у онострано. Бити у Духу значи бити у небесима, јер Царство Божије је "радост и мир у Духу Светоме". И тако у евхаристији дух је онај који запечаћује и потврђује наше узношење у небо, који преображава Цркву у тело Христово и стога показује елементе наших приноса као заједницу у Духу Светом. У томе је освећење (интерцесио) свете тајне.

15.

Али пре него што се причестимо небеске хране, преостаје још један апсолутно битни чин: молитвено заузимање, ходатајство (интерцесио)). Бити у Христу значи бити као Христос. То значи да треба да учинимо да наш живот буде идентичан Његовом животу; да сваки наш чин буде чин Његовог живота. А пошто Он увек живи да би "ходатајствовао", посредовао, за све "који преко Њега долазе Богу" (Јев, 7:25) и ми не можемо а да не прихватимо Његово ходатајство, заступништво, као своје. Црква није друштво у које се бежи из овога света, било групно или појединачно, да би се окусило вечно блаженство. Причешће није "мистични доживљај". Ми пијемо из чаше Христове, јер је Он сам себе предао за живот света. Хлеб на дискосу и вино у путиру подсећају нас на оваплоћење Сина Божијег, на крст и на смрт. И то је радост Царства небеског, која нас подстиче да се сећамо света и да се за њега молимо. Заједница са Светим Духом омогућава нам да волимо свет Христовом љубављу. Евхаристија је света тајна јединства и тренутак истине. У њој ми видимо свет у Христу, онакав какав је он стварно, а не онакав каквог га ми видимо из нашег субјективног угла посматрања, који је ограничен и пристрасан. Ходатајствовање, мољење и брига за друге почиње овде, у слави месијанске трпезе, где је и прави почетак мисије Цркве. И када смо "одложили све бриге", чини нам се да смо оставили овај свет, а, у ствари, тек тада смо га открили у свој његовој реалности.

Ходатајствовање чини једину реалну припрему за причешће. Јер у причешћу и кроз њега, ми постајемо не само једно тело и један дух, већ бивамо обновљени за ону једнодушност и љубав коју је изгубио свет. И сада, у Молитви Господњој ми резимирамо велику евхаристијску молитву. У њој свака молба одражава потпуну и целокупну оданост Царству Божијем у свету. То је молитва коју нам је сам Христос дао и учинио да она буде наша молитва, исто као што је учинио да Његов Отац буде и наш Отац. Нико није достојан да прими причешће. Нико није за њега припремљен. У овом тренутку све заслуге, сва праведност и оданост, нестају и губе се. Живот нам се враћа као дар, слободан и божански дар. И баш због тога у Православној цркви ми евхаристијске елементе називамо светим даровима. Адам је поново уведен у рај, извучен из ништавила постаје крунисани краљ свега створеног. Све је слободно, ништа не дугујемо, а ипак је све дато. И стога највећа смерност и послушање је у томе да се прими дар, да кажемо "да" у радости и

благодарности. Ништа сами не можемо да учинимо у тренутку када смо причасници, јер тада сви постајемо оно што је од вечности Бог хтео да будемо.

16.

И сада је дошло време да се вратимо у свет. "Изађимо у миру", каже свештеник излазећи из олтара; ово је последња заповест литургије. Ми не смемо да останемо на Таворској гори. Иако знамо да је добро бити тамо, ми се враћамо. Но, "ми смо видели истиниту светлост, ми смо примили Духа небескога". И као сведоци Духа, морамо "отићи" и отпочети мисију Цркве, која нема краја. Евхаристија је била крај путовања, крај времена. И сада је поново почетак, а ствари које су биле немогуће поново су нам откривене као могуће. Време света је постало временом Цркве, временом спасења и избављења. Бог нас је учинио компетентним, одговорним, као што је рекао Пол Клодел, да будемо Божији сведоци, да испунимо оно што је Он учинио и што увек чини. То је смисао евхаристије. Због тога мисија Цркве почиње у литургији вазнесења, јер једино оно омогућава литургију, служење послања

Преузето са православног сајта: www.lazarica.org.yu